ŠTATISTIKY MEDZINÁRODNEJ MIGRÁCIE S AKCENTOM NA MIGRANTSKÉ DETI

PAVOL KOPINEC

STATISTICS ON INTERNATIONAL MIGRATION WITH ACCENT ON MIGRANT CHILDREN

ABSTRAKT

Ak hovoríme o migrácií, hovoríme v prvom rade najmä o dátach, ktoré nám pomáhajú vyhodnotiť rozsah migrácie a porozumieť tomu ako môžu ovplyvňovať situáciu v krajine pôvodu a v samotných cieľových krajinách. Migrácia ovplyvňuje dynamiku populácie, jej vnútornú charakteristiku, národnostné a etnické zloženie. Zohráva významnú úlohu na trhu práce, v bezpečnostnom, politickom a sociálnom kontexte a má vplyv aj na celkové zdravie populácie. Preto je dobrá štatistická evidencia potrebná. V tomto príspevku ponúkame základný pohľad do medzinárodných a národných štatistík s akcentom na deti, ktoré sú zozbierané z viacerých overených zdrojov a databáz. Zároveň uvádzame vybrané právne dokumenty, ktoré sú dôležité najmä z pohľadu ochrany základných ľudských práv detí s migrantským pôvodom.

Kľúčové slová: migrácia, dieťa s migrantským pôvodom, migračné štatistiky, ľudské práva

ABSTRACT

When we talk about migration, we are speaking primarily about data that help us assess the extent of migration and understand how they can affect the situation in the country of origin and in the destination countries themselves. Migration affects the dynamics of the population, its internal characteristics, national and ethnic composition. It plays an

important role in the labor market, in the security, political and social context and has an impact on the overall health of the population. Therefore, good statistical evidence is needed. In this paper, we offer a basic look at international and national statistics with an emphasis on children, which are collected from several verified sources and databases. At the same time, we present selected legal documents that are important, especially from the point of view of protecting the basic human rights of children with a migrant background.

Key Words: Migration, Child in Migration, Migration Statistics, Human Rights

Úvod

Migrácia je významným spúšťačom, ktorý má dôležitý vplyv na ekonomické, sociálne a politické zmeny. Aj vzhľadom na jej dopady, je preto dôležite, aby bola správne meraná a vykazovaná. V nasledujúcom príspevku sa preto zameriame najmä na dostupné štatistické ukazovatele migrácie, ktoré zahŕňajú rôzne medzinárodné, Európske a domáce štatistiky. Tie sú odpoveďou na často kladené otázky verejnosti, alebo študentov, napr. ako to s migráciou vyzerá, ako sa mení.

V tomto príspevku sa bližšie poukazujeme na deti s migrantským pôvodom. Je to dôležité, nakoľko tieto deti sú ohrozenou skupinou, vystavenou rôznym nástrahám ako sú obchodovanie s deťmi, prostitúcia, otrocké práce alebo nedobrovoľné darovanie orgánov. Práve tu sa často krát zabúda, že v prvom rade hovoríme o deťoch a až následne o migrantoch, utečencoch, žiadateľoch o azyl. Berúc do úvahy dokumenty Európskej komisie pojem „deti v migrácii zahŕňa všetky deti, ktoré sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, násilne migrujú na územie EÚ, so svojou rodinou, nečlenom rodiny (odlúčené deti) alebo sami. V roku 2018 bolo v Európskej Únií približne 4,3 milióna detí, štátnych príslušníkov tretích krajín. Berúc do úvahy oznámenie o ochrana detí v migrácii, Európska komisia, COM(2017) 211, uvádza, že „migrantské deti potrebujú neustálu podporu na uľahčenie ich prechodu do dospelosti – podporu, ktorá by sa mala začať skôr ako dosiahnu dospelosť a pokračovať aj po dovŕšení 18 rokov“.

Štatistické ukazovatele

Slovensko je pre väčšinu utečencov a utečeneckých detí v súčasnosti tranzitnou krajinou, i keď tento trend sa pomaly mení a čoraz viac legálnych migrantov do krajiny prichádza. Skôr ako sa však dostaneme k domácim štatistikám, pozrime sa na medzinárodné a Európske štatistiky. Podľa Svetovej správy o migrácií (IOM, 2020) prevažná väčšina ľudí naďalej žije v krajinách, v ktorých sa narodili a iba jeden z 30 sa stane migrantom.

Tab. 1 Počty medzinárodných migrantov

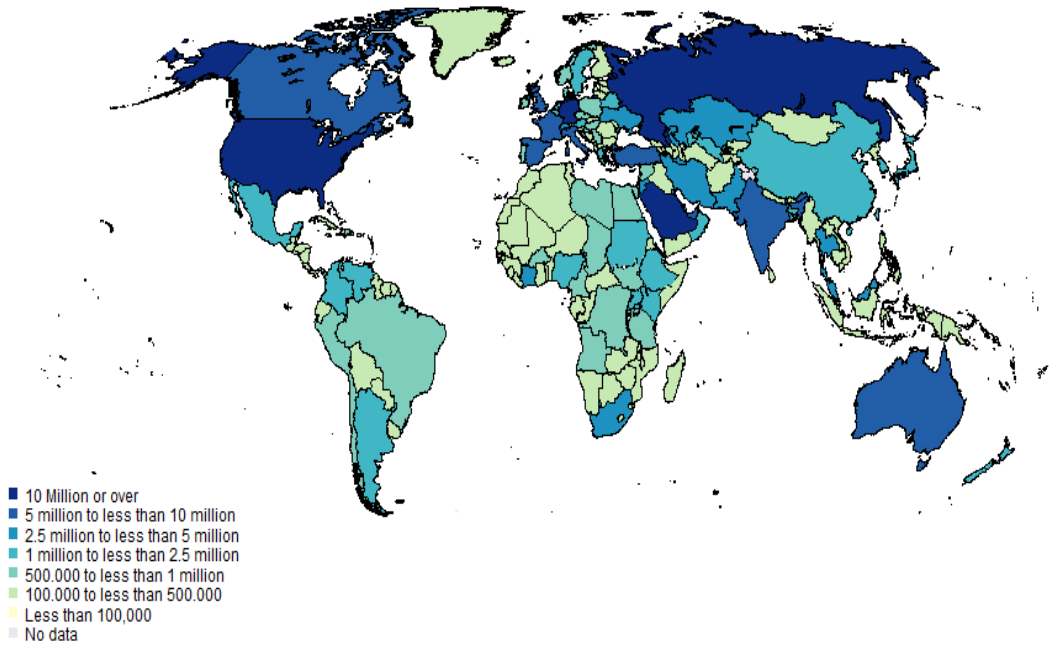

Zdroj: UN DESA, 2019

Súčasný globálny odhad hovorí, že v roku 2020 bolo na svete približne približne dve tretiny medzinárodných migrantov žijú v dvadsiatich krajinách sveta. V roku 2020 žili dve tretiny všetkých medzinárodných migrantov v krajinách s vysokými príjmami. Väčšina všetkých medzinárodných migrantov žije v Spojených štátoch amerických (50,6 milióna alebo 18,1 % z celkového počtu svetových migrantov), v Nemecku (15,8 milióna), v Saudskej Arábii s 13,5 milióna migrantov, v Ruskej federácií (11,6 milióna), v Spojenom kráľovstve (9,4 m), v Spojených arabských emirátoch (8,7 m), vo Francúzsku

(8,5 m), v Kanade (8,1 m), v Austrálii (7,7 m) a v Taliansku so 6,4 miliónmi migrantov. V roku 2020 žilo v Európe takmer jedna tretina (30,9 %) z celkového počtu medzinárodných migrantov. Po Európe je to v Severnej Amerike (58,7 milióna, z čoho 50,6 milióna žije v Spojených štátoch amerických), v severnej Afrika a západnej Ázii (49,8 milióna).

Tab. 2 Krajiny s najväčším počtom imigrantov (v miliónoch)

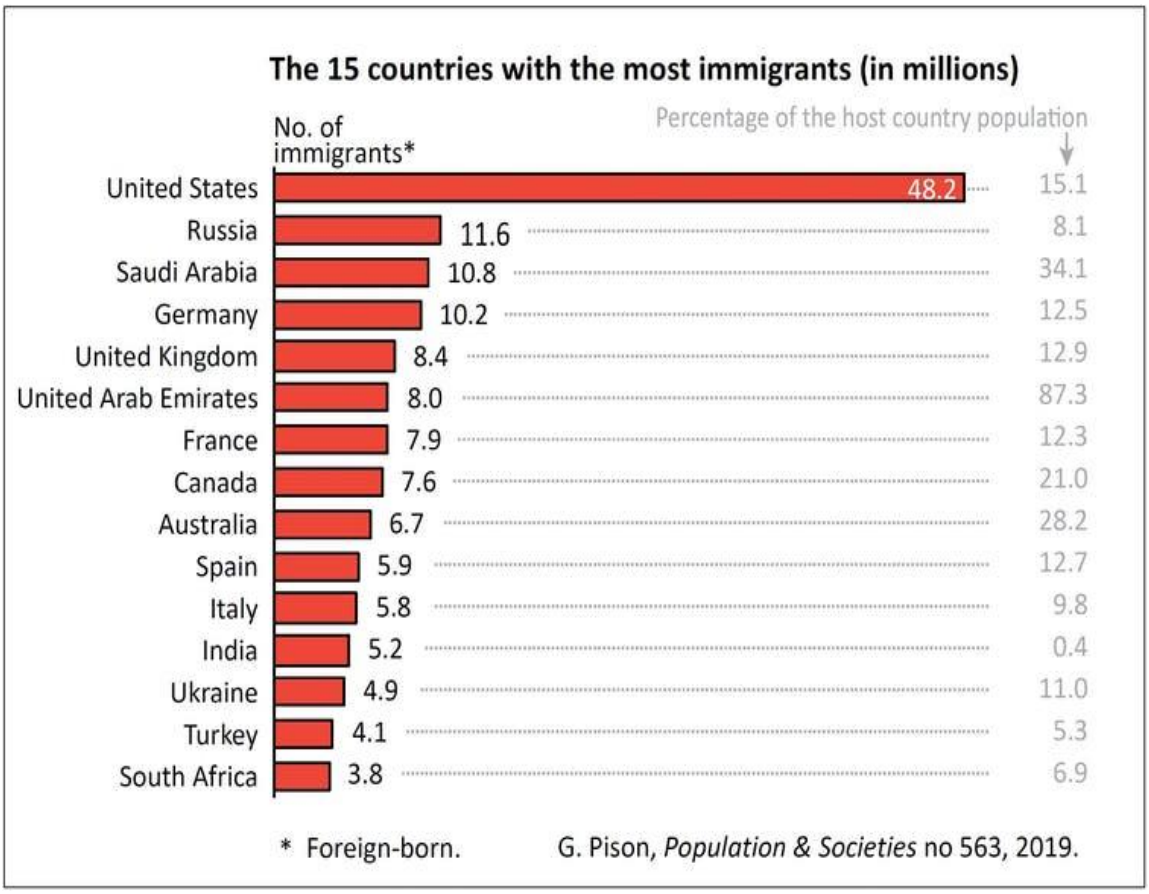

Zdroj: Gilles Pison (UN Data, 2018)

Celosvetovo počet detí migrantov vzrástol z približne 24 miliónov v období rokov 1990 – 2000 o 50 percent na 36 miliónov v roku 2020 (UNICEF, 2020).

Tab. 3 Počet medzinárodných migrantov podľa veku, 1990 až 2020 (v miliónoch)

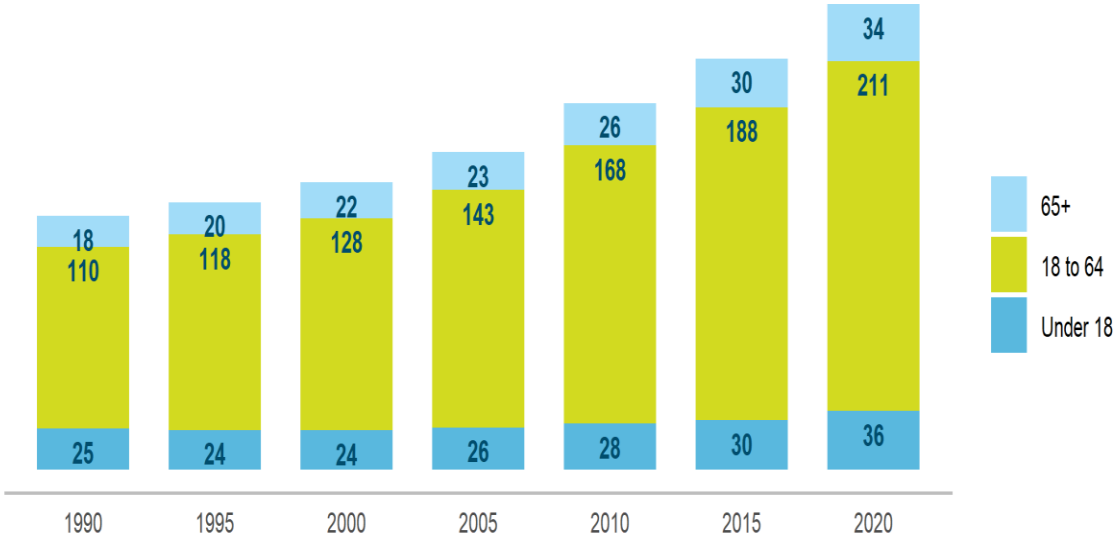

Zdroj: United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2020). International Migrant Stock 2020 (spracované IOM, 2020)

Najmenej 82,4 milióna ľudí po celom svete bolo nútených opustiť svoj domov. Medzi nimi je takmer 26,4 milióna utečencov, z ktorých je zhruba polovica mladšia ako 18 rokov (UNHCR, 2020).

Tab. 4 Počet ľudí nútených opustiť domov

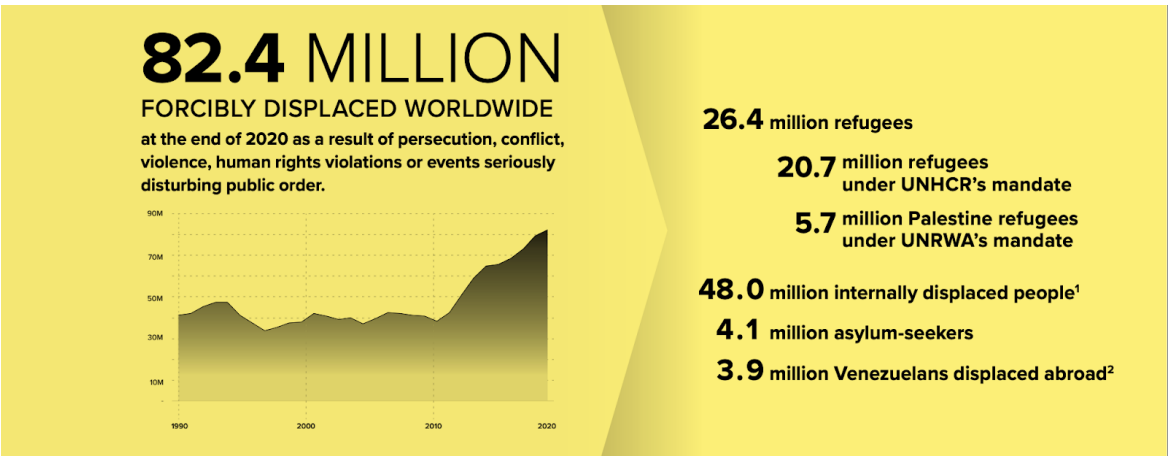

Zdroj: Global Trends in Forced Displacement – 2020 (obrázok UNHCR, 2020)

V prípade Európy sa pozrieme na štatistiky, ktoré sú vedené Eurostatom (2019/2020). V roku 2019 vstúpilo do EÚ z krajín mimo EÚ 2,7 milióna migrantov. Z celkového počtu 447,3 milióna obyvateľov EU bolo 23 miliónov ľudí (5,1 %), ktorí v EÚ žili v roku 2020 neboli občanmi EU.

Tab. 5 Imigranti podľa krajín na 1000 obyvateľov

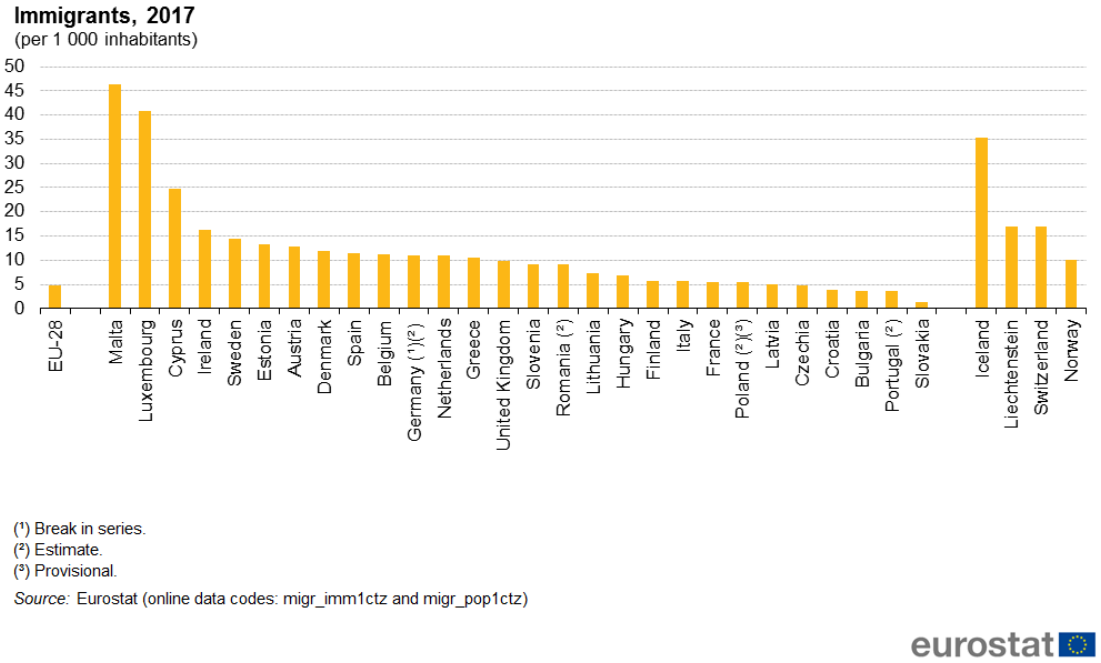

Zdroj: Eurostat, 2017

Ako je možné si v tabuľke č. 5 všimnúť Slovensko malo v roku 2017 najmenší počet imigrantov na 1000 obyvateľov spomedzi všetkých krajín Európskej únie. V roku 2019 sa podľa odhadu (Eurostat, 2019) prisťahovalo na Slovensko 7 016 migrantov. Na porovnanie v rovnakom roku sa do Nemecka prisťahovalo 886 341 migrantov. V prípade našich susedov sa do Rakúska prisťahovalo 109 161 migrantov. Do Českej republiky sa v roku 2019 prisťahovalo 105 888 migrantov, do Poľska 226 449 a do Maďarska 88 581 migrantov. Je možné skonštatovať, že Slovensko v rámci okolitých krajín je pre migrantov najmenej zaujímavou krajinou.

Tab. 6 Detský prvožiadatelia o azyl v roku 2020 (% vyjadrenie)

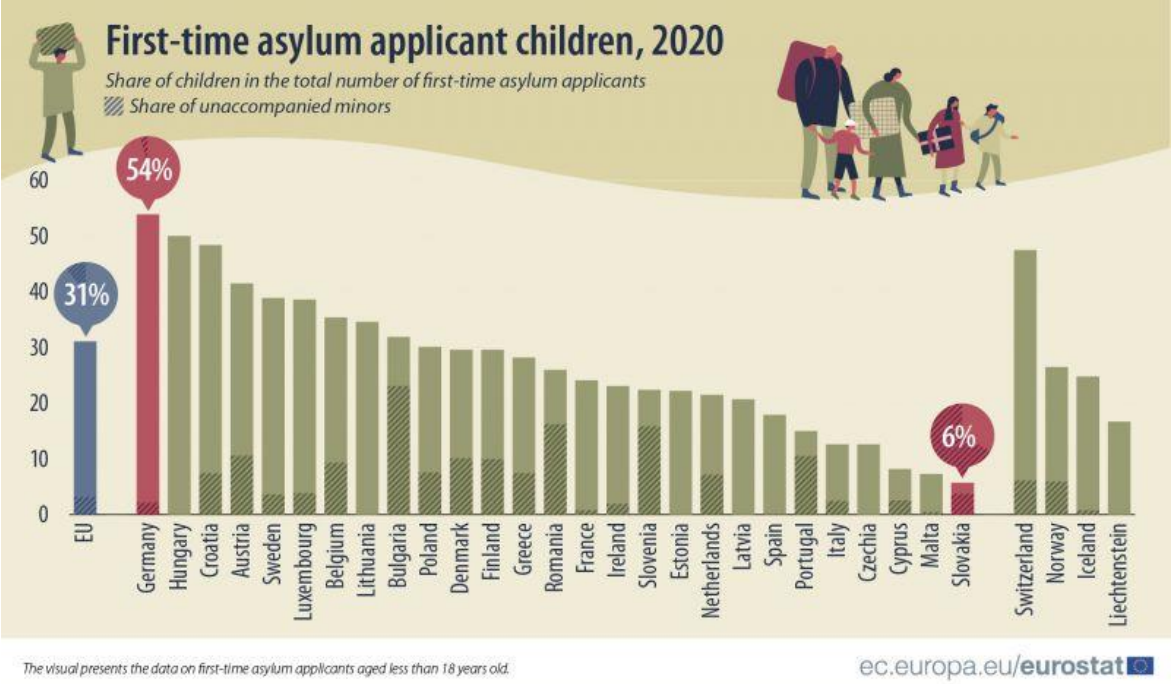

Zdroj: Eurostat, 2020

Ako si je možné v tabuľke č. 6 všimnúť (Eurostat, 2020), viac ako 54% všetkých žiadateľov o azyl boli v Nemecku deti. Naopak najmenej detských žiadateľov o azyl bolo na Slovensku. Celkovo v roku 2020 požiadalo o azyl 129 630 detí. Deti boli najpočetnejšie zastúpené z krajín – Sýria, Afganistan a Irak. Vyšrafované časti stĺpčekov predstavujú počet maloletých bez sprievodu na počte detí, ktoré žiadajú o azyl (15,4 % všetkých detí bolo bez sprievodu).

Ako uvádza Migračný úrad Ministerstva Vnútra SR (2021) medzi rokmi 1993 až 2021 obdržalo Slovensko 59 616 žiadostí o azyl, s ktorých bol 884 žiadateľom udelený azyl, 802 poskytnutá doplnková ochrana a v 298 prípadoch bolo udelené štátne občianstvo. Obdobie rokov 2004 - 2008 bolo charakteristické dvoma diametrálne protichodnými trendmi ako aj kategóriami utečencov, ktorí prichádzali. Historicky najviac prišlo utečencov na Slovensko v roku 2004 – 11,500 žiadateľov o azyl. V tomto roku malo len 6 krajín v Európe viac žiadateľov o azyl. V 2005 sa situácia úplne zmenila a do roku 2008

počet žiadateľov klesol viac ako 12,5 krát. Novšie údaje ukazujú, že v roku 2020 malo Slovensko 282 žiadateľov o azyl, 11 žiadateľom bol azyl udelený, a 79 odmietnutý. Pokiaľ ide o štátnu príslušnosť žiadateľov o azyl, 5 najväčších skupín v roku 2021 bolo z Afganistanu, Maroka, Sýrie, Alžírska a Turecka.

Tabuľka: 7: Žiadosti o azyl na Slovensku 2011 – 2020

Rok	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Počet žiadateľov o azyl	491	732	441	331	330	146	166	178	232	282
Udelenie azylu	12	15	14	8	167	29	5	9	11	10
Doplnková ochrana	91	104	34	99	41	12	25	37	19	27
Celkom kladne vybavených	103	119	48	107	208	41	30	46	30	37

Zdroj: Migračný úrad Ministerstva Vnútra SR, 2021

Ako je možné si všimnúť v tabuľke 7, počet udelených azylov a doplnkovej ochrany žiadateľom o azyl má of roku 2015 klesajúci charakter.

Vo vzťahu k utečeneckým deťom, Slovensko zažilo silný prílev počtu maloletých bez sprievodu v období rokov 2000 až 2006. Vrchol počtu maloletých žiadateľov bez sprievodu bol zaznamenaný v roku 2002, kedy Slovensko požiadalo o azyl 1372 maloletých detí. Od tohto roku počet maloletých žiadateľov o azyl klesal a ustálil sa približne na 45 deťoch v roku 2020. Väčšina detí prichádzala vo väčších skupinách z Moldavska, bývalých republík Ruskej federácie, Indie, Pakistanu a Bangladéšu. Ich vek sa pohyboval väčšinou v rozpätí od 15 do 18 rokov. Aj z tohto dôvodu bolo potrebné prijať systematickejšie riešenie. Počty maloletých bez sprievodu aj v súčasnosti tvoria významnú súčasť všetkých detí, ktoré na Slovensku požiadajú o azyl. Ako si môžeme všimnúť v tabuľke 6, maloletí bez sprievodu tvoria až 2/3 všetkých detských prvožiadateľov o azyl na Slovensku.

Právny rámec

Deti utečencov a žiadateľov o azyl sú v prvom rade deťmi. Z toho dôvodu je pre nás východiskovým bodom Dohovor o právach dieťaťa (ďalej aj Dohovor), podľa ktorého sa dieťaťom rozumie každá bytosť mladšia ako osemnásť rokov, pokiaľ podľa právneho poriadku, ktorý sa na dieťa vzťahuje, nie je plnoletosť dosiahnutá skôr.

Štáty sa prijatím Dohovoru o právach dieťaťa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou. Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nezávisle od toho, či ide o činnosť uskutočňovanú verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdnymi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Uvedená ochrana sa podľa čl. 2 Dohovoru musí vykonávať bez akejkoľvek diskriminácie na základe rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického, alebo sociálneho pôvodu, telesnej, alebo duševnej spôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa, alebo jeho rodičov, alebo zákonných zástupcov.

Deťom, ktoré žiadajú o priznanie postavenia utečenca, či už sú v sprievode svojich rodičov alebo bez sprievodu, Dohovor priznáva zodpovedajúcu potrebnú ochranu a humanitárnu pomoc pri využívaní práv nielen podľa samotného Dohovoru, ale aj podľa iných dokumentov v oblasti medzinárodného humanitárneho práva a ľudských práv. Dohovor o právach dieťaťa tak vytvára všeobecný rámec a je skôr prameňom tzv. medzinárodného práva (tzv. soft law), čo znamená, že vynútiteľnosť jeho ustanovení má skôr deklaračný charakter. Každý zmluvný štát Dohovoru má povinnosť pravidelne podávať správy o opatreniach prijatých na uvedenie práv uznaných v tomto Dohovore do života a o pokroku dosiahnutom pri používaní týchto práv (čl. 37 Dohovoru o právach detí). Štát odovzdáva správy Výboru pre práva detí, ktorý môže poukázať na prípadné ťažkosti, týkajúce sa stupňa plnenia záväzkov daných Dohovorom. Dohovor o právach dieťaťa vo svojich ustanoveniach poukazuje na medzinárodnoprávny systém ochrany ľudských práv a základných slobôd, ktorý sa, samozrejme, týka aj detí.

Dohovor o právach dieťaťa upravuje i práva dieťaťa na vzdelávanie, výchovu a kultúru. Podľa článku 28 Dohovoru je právo na adekvátne vzdelávanie elementárnym základným právom dieťaťa a mladistvého. Vzdelávanie je teda dôležitým inštrumentom ochrany maloletých bez sprievodu, či už pri orientovaní sa na integráciu v hostiteľskej krajine, alebo pri návrate do krajiny pôvodu.

Čl. 30 Dohovoru sa zaoberá situáciou detí v štátoch, v ktorých existujú etnické, náboženské alebo jazykové menšiny, alebo osoby domorodého pôvodu. Dieťaťu patriacemu k tejto menšine alebo domorodému obyvateľstvu sa nesmie odopierať právo spoločne s príslušníkmi svojej skupiny používať vlastnú kultúru, vyznávať a praktikovať svoje vlastné náboženstvo a používať svoj vlastný jazyk.

Ďalším okruhom medzinárodných zmlúv, na ktoré odkazuje Dohovor o právach dieťaťa, sú zmluvy upravujúce postavenie utečencov. Niektoré z detí, ktoré sa ocitnú na území Slovenskej republiky, po zvážení ich celkovej situácie a možností konkrétneho maloletého, vstupujú do azylovej procedúry. V takom prípade sa začína uplatňovať špecifický režim, ktorý je na medzinárodnoprávnej úrovni upravený Dohovorom o právnom postavení utečencov z roku 1951 (ďalej aj Ženevský dohovor) a Protokolom týkajúcim sa právneho postavenia utečencov z roku 1967 (ďalej aj Newyorský protokol).

Práva detí sú výslovne upravené v Charte EÚ o základných právach, a to konkrétne v čl. 24 kapitoly III: Rovnosť. Deti utečencov a maloletí bez sprievodu nie sú prioritou oficiálnej politiky EÚ. Výslovne sú uvedení len v Smernici o práve na zlúčenie rodiny a krátkodobých povoleniach na pobyt pre obete nelegálneho obchodovania.

Novoprijatými dokumentmi na Európskej úrovni, ktoré majú napomôcť zlepšiť postupy a rozložiť bremeno migrácie v Európskej Únii sú Nový pakt o migrácií a azyle (2020), ktorý zakladá na budovaní dôvery pomocou účinnejších postupov a dosiahnutia novej rovnováhy medzi zodpovednosťou a solidaritou. Stanovujú sa v ňom vylepšené a

rýchlejšie postupy pre celý azylový a migračný systém. Zároveň sa ním nastoľuje rovnováha medzi zásadami spravodlivého rozdelenia zodpovednosti a solidarity.

Významným dokumentom, najmä vo vzťahu k migrantom ako aj deťom migrantov je Akčný plán pre integráciu a začlenenie 2021-2027. Akčný plán je potrebný z dôvodu obrovských rozdielov medzi migrantmi a domácimi obyvateľmi, pokiaľ ide o ich úroveň vzdelania, zamestnanie, chudobu a podmienky bývania. Konkrétne opatrenia predstavené v akčnom pláne sa preto týkajú štyroch odvetvových oblastí, konkrétne vzdelávania a odbornej prípravy, zamestnanosti a zručností, zdravia a bývania.

Záver

Kvantitatívne štatistiky migrácie sú potrebné pre pochopenie jednotlivých procesov, ktoré so sebou migrácia prináša. Zároveň sú potrebné pre zhodnotenie súčasných a predpovedanie budúcich trendov. Krajina, ktorá chce dostatočne vyhodnotiť dopady migrácie na krajinu, na obyvateľstvo a jej pozitívne a negatívne dopady si musí viesť detailnú štatistiku o jej miere a zložení. Len tak sa môžu stať ciele migračnej politiky jasné a vyčlenené prostriedky na jej podporu účelné. Tento prehľad neponúka hĺbkovú analýzu na národnej úrovni, avšak poukazuje na štatistiky, ktoré sú spojené s migráciou a sú základom pre migračné politiky. Sú nimi napríklad status jednotlivca, kedy sa z krátkodobého migranta môže stať dlhodobý migrant a ten sa môže stať občanom. Výborným doplnkom k národným štatistikám sú Medzinárodné databázy. Migračné dáta môžu priniesť skutočné benefity pre migrantov ako aj vlády, ktoré s migráciou aktívne pracujú.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Akčný plán pre integráciu a začlenenie 2021-2027
Dohovor o ochrane práv migrujúcich pracovníkov a členov ich rodiny z roku 1990
Dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie z r. 1965.
Dohovor o právach dieťaťa z roku 1989.

Dohovor o právnom postavení utečencov z 1951.

Dohovor o štátnom občianstve 1993.

Protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov z roku 1967.

Nový pakt o migrácií a azyle 2020

Rezolúcia Rady Európy o maloletých bez sprievodu, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretieho štátu z roku 1997.

Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948.

Vyhláška MŠ SR č. 143/1984 Z. z. o základnej škole.

Vyhláška MŠ SR č. 80/1991 Zb. o stredných školách.

Zákon NR SR č. 283/1995 Z. z. o utečencoch.

Zákon NR SR č. 48/2002 Z. z. o azyle v znení neskorších doplnení

Internetové odkazy:

Child migration and displacement – data. [cit. 2021-10-24]. Dostupné na internete:

<https://data.unicef.org/topic/child-migration-and-displacement/migration/>

Eurostat – Statistics Explained. First time asylum applicant children. [cit. 2021-10-24]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:First-time_asylum_applicant_children@1.5x-100.jpg>

Eurostat – Statistics Explained. Migration and migrant population statistics. [cit. 2021-10-24]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics>

Eurostat – Eurostat News. [cit. 2021-10-24]. Dostupné na internete:

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190321-1>

Eurostat – Databrowser. [cit. 2021-10-24]. Dostupné na internete:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/table?lang=en>

Global Migration. [cit. 2021-10-24]. Dostupné na internete: <http://metrocosm.com/global-migration-map.html>

Global Trends UNHCR. [cit. 2021-10-24]. Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/60b638e37/unhcr-global-trends-2020>

IOM - Migration in the world. [cit. 2021-10-24]. Dostupné na internete: <https://www.iom.sk/en/migration/migration-in-the-world.html>

Štatistiky migračného úradu MV SR. [cit. 2021-10-24]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?statistiky-20>

Which countries have the most immigrants. [cit. 2021-10-24]. Dostupné na internete: <https://theconversation.com/which-countries-have-the-most-immigrants-113074ň>

UN DESA, 2019a. [cit.2021-10-24]. Dostupné na internete <www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/>

Kontakt

PhDr. Pavol Kopinec, PhD
Katedra sociálnej práce
Pedagogická Fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave